

Sokol myšiar

Spolu s myšiakom lesným patrí k najrozšírenejším dravcom v strednej Európe. Obýva poľnohospodársku krajinu, dediny, mestá, úhory, skalné bralá a pod. Naše sokoly myšiare sú stále, prelietavé a sťahovavé. Niektoré jedince zimujú do 50 km od hniezdiska, niektoré tiahnu až do Afriky. Tak ako ostatné sokoly, ani myšiare si hniezdo nestavajú. Využívajú staré hniezda po väčších vtákoch. Živia sa hlavne drobnými cicavcami. Bolo dokázané, že sokol myšiar vidí ultrafialové žiarenie.

Vďaka tomu vie rozoznať močové stopy okolo nôr hlodavcov, pretože od moču sa toto žiarenie silne odráža. snaturou2000.sk, [snímka archív](#)

V kaštieli v Krasňanoch sa udomácnili poštolky

Renesančný kaštieľ v Krasňanoch je už 30 rokov domovom nášho najmenšieho sokola. Sokol myšiar, nazývaný aj poštolka, tu obýva drevené búbky, ktoré preň ako prvý zhotovil bývalý preparátor Považského múzea v Žiline.

KRASŇANY. Pred tridsiatimi rokmi si kaštieľ v Krasňanoch vybrali za svoj nový domov sokoly myšiare, ľudovo nazývané poštolky. V tom čase sídlilo v kaštieli pracovisko Považského múzea v Žiline. Takto si na ich príchod spomína bývalý preparátor múzea Štefan Porubčanský. „V čase, keď som tam pracoval, tam hniezdili divé holuby – plúžiky. Bývali v dutinách topoľov a vrb. Keď ich začala kántrif kúna, premiestnili sa do malej strielne na kaštieli. Po istej dobe sa tam objavili aj sokoly myšiare. Na jar, keď sú tzv. „svadobné lety“, sadali na okná a bili sa s holubmi o ich hniezdo. Pre

sokoly však bolo malé. Preto som vyrobil drevené búbky a upevnil ich do okien. Hneď ich obsadili a odvtedy sú tam,“ spomína.

ODDANÍ KAŠTIEĽU

Podľa bývalého pracovníka múzea je zaujímavé najmä to, že aj v období, keď bol kaštieľ opustený (1999-2004), sokoly v Krasňanoch zostali. „Keďže mi dávalo veľa roboty po každej zimnej sezóne búbky vyčistiť a urobiť novú podstielku, predpokladal som, že stadiaľ odídu,“ hovorí Štefan Porubčanský.

Myšiarom sa však v areáli kaštiela očividne zapáčilo. „Keď mladý sokol vylietava z hniezda,

miesto si zafixuje a keď sa dostane do veku, kedy začína aj on hniezdiť, hľadá si podobné prostredie,“ vysvetľuje si ich oddanosť Štefan Porubčanský.

POČETNÉ POTOMSTVO

V súčasnosti sa o pohodlie okrídleného dravca stará terajší správca kaštiela. V tomto roku vyrobili pre sokoly tri nové búbky, spolu je ich tam už šesť. „Momentálne tu máme dvoch samcov. Búbky sme umiestnili na vytipované miesta, ale báli sme sa, či sa ujmu. Dve áno, ale tá jedna nie,“ rozpráva správca objektu Karol Martinko.

„Krasňanská“ poštolka.

Bývalý preparátor Považského múzea Štefan Porubčanský v areáli kaštiela v Krasňanoch.

Predpokladal som, že keď sa už o ne nikto nestaral, tak stadiaľ odídu.

Poštolky sa v blízkosti ľudí cítia dobre, každý rok privádzajú na svet niekoľko mláďat. „Mali sme obdobie, keď sa ich vyliahlo až osem. Keď sa u nás cítia príjemne a bezpečne, vždy sa jedno z nich vráti. Sme radi, že robíme niečo, čím sa snažíme pomôcť prírode,“ hovorí Karol Martinko.

Kaštieľ je od roku 2004 v súkromných rukách a súčasný správca je odhodlaný tu sokoly udržať čo najdlhšie. „Jednoducho sem patria,“ hovorí. Aj napriek tomu, že sa v kaštieli konajú rôzne spoločenské akcie, sokolom to neprekáža a dokonca sa pred ľuďmi radi predvážajú.

NAJMODERNEJŠIA EXPOZÍCIA V KRAJINE

Od roku 1972 až do konca 90-tych rokov sídlila v kaštieli v Krasňanoch sekcia zoológie a botaniky Považského múzea v Žiline. Pracovníci, ktorí tu pôsobili, boli považovaní za najväčších odborníkov tej doby. V kaštieli na ploche 350 metrov štvorcových vybudovali v roku 1982 expozíciu pod názvom Príroda severozápadného Slovenska, ktorá mapovala základnú charakteristiku prírodného bohatstva regiónu, pričom kládla dôraz na zaujímavosti a špecifiká. Súčasťou výstavy bolo viac ako 800 trojrozmerných exponátov, modelov a množstvo fotografií. O dva roky bola verejnosti predstavená aj národopisná expozícia Ľud severozápadného Slovenska. Obe expozície boli jediné svojho druhu v okrese Považská Bystrica, Čadca a Žilina. Svojím stvárnením sa zaraďovali medzi najmodernejšie v krajine. Po reštitúciách v 90. rokoch sa kaštieľ vrátil do vlastníctva pôvodného majiteľa, rodiny Pongrácovcov a pracovníci múzea museli objekt natrvalo opustiť.

Michala Stehlíková, snímky archív KM

Vianočno - novoročná spomienka

Čas vianočný núti k spomienkam. Zväčša sú návratom do detstva. Prichádzajúci nový rok kladie otázku: Aký bude? Bilancujeme a predostierame želatelnú budúcnosť. Myšlienky blúdžia ako splašené kone, vracajú sa späť. Obnovujú zážitky z mladosti.

Bola zima na rozhraní rokov 1943 a 1944. Treské mrazy vytvorili na neďalekom rybníku ligoťavé zrkadlo, ideálnu plochu na korčuľovanie. Možnosť šantenia na ľade sme využívali plným priehŕstím. Žiadne „gvintovky“ nezostali hrdzaviť kdesi v kúte pivnice či na povale. Bola to pohroma pre naše bagandže, najmä na ich

podpätky, ktoré sa pri korčuľovaní neraz odtrhli.

V deň, kedy sa to stalo, bola ľadová plocha jazera plná šarvancov. Len pri brehu sem-tam presvitali ešte nezamrznuté pásiky vody. Hroziace nebezpečenstvo sme si vôbec neuvedomili, až keď... Spolužiak z prvej ľudovej si prišrauboval gvinty na korčuľoch o celé topánky a pokúšal sa preskočiť úzky pruh vody pri brehu jazera. Nanešťastie, nepodarilo sa mu to. Zlý odhad a pokľznutie spôsobili, že sa ocitol po pás vo vode a nezadržateľne sa šmýkal pod ľadovú prikrývku jazera. Začal kričať. V poslednej chvíli sme topiacemu prišli na pomoc a vytiahli ho spod ľadu. Sami sme sa

pritom zmáčali. Ihneď sme bežali domov a len ťažko rodičom vysvetľovali, prečo máme zmrznuté šaty a obuv.

Príhoda s takmer tragickým koncom sa teda skončila pomerne šťastne. Vtedy sme ešte netušili, že iba pre nás.

Prvácke školské povinnosti, písanie a čítanie, sme so spomínaným spolužiakom prekonávali spoločne nad šlabikárom či písankou aj vo voľných chvíľach. Pomáhali sme si zvládnuť naše prvé kroky za poznáním. Až ráno zostalo jeho miesto v spoločnej lavici prázdne. Do školy neprišiel ani v nasledujúci deň, ani neskôr. Už nikdy som sa s ním nestrelal a nedozvedel sa, čo sa

s ním stalo. Iba potajomky sa medzi ľuďmi rozchýrilo, že celú jeho rodinu v noci zaistili a odviekli nevedno kam.

Dnes to už viem alebo aspoň tuším. Bola to rodina židovského lekára pôsobiaceho v našej dedine. Nebolo azda ani jedného jej obyvateľa, ktorému by pán doktor nebol aspoň raz pomohol pri zdravotných ťažkostiach. Láskavý prístup k pacientom mu dopomohol k všeobecnej obľúbenosti. A predsa ho stihol i s celou rodinou strašný osud. Stal sa spolu s ďalšími tisíckami Židov obeťou obľudnej teórie a, žiaľ, i praxe nacistov pri „konečnom riešení židovskej otázky“.

Keď si na to po toľkých rokoch spomínam, vynára sa mi pred

očami tvár toho lekára ako sa skláňa nad detskou postieľkou vo chvíli, keď som sa prebral po záchvate detského záchvatu z bezvedomia. Nebyť jeho rýchleho príchodu v nočných hodinách, keď ho privolať moji rodičia, pohotového zásahu a účinku podanej injekcie, asi by som tieto riadky nenapísal. V mojej mysli zostali nezodpovedané otázky: Prečo sa nám vtedy na jazere podarilo zachrániť topiaceho sa spolužiaka? Aby sa vzápätí stal obeťou fašistickej zvole? Zároveň však dozrelo celoživotné presvedčenie: Aktívne brániť zlu, ktoré so sebou prináša vojna a bojovať proti tým, čo ju rozpätali.

Dušan Halaj, CSc.